

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	21ain o Fehefin 2021
Pwnc / Testun:	Effaith rheoliadau 'Public Service Vehicle Accessibility Regulations 2000' ar werthu seddi gwag ar drafnidiaeth ysgol / coleg
Deilydd(ion) Portffolio:	Cynghorydd Robert G Parry OBE FRAGs, Cynghorydd R Meirion Jones
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Huw Percy – Pennaeth Gwasanaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo Rhys Hughes – Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Awdur yr Adroddiad:	Iwan Cadwaladr
Tel:	2455
E-bost:	iwancadwaladr@anglesey.gov.uk
Aelodau Lleol:	Pob ward

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau
<ol style="list-style-type: none"> 1. Nad yw'r Awdurdod yn codi ffi teithio ar ddisgyblion anstatudol a myfyrwyr addysg bellach Môn am y flwyddyn academaidd 2021/22. 2. Fod yr Awdurdod yn cyfyngu'r hawl dim ond i'r pellter statudol ar gyfer 2021/22. 3. Fod y Cyngor yn buddsoddi mewn system electroneg er mwyn rheoli pa ddysgwyr sydd yn gymwys ar gyfer ac yn teithio ar fws ysgol (amlinellir ymhellach yn rhan FF) – mae'r PG yn cytuno l ariannu y cerdiau mewn egwyddor ac yna i ddatblygu cynllun yn ystod blwyddyn ysgol 2021/22

B – Pa opsiynau eraill bu l chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?
Mae'r cefndir ac y rhesymeg yn cael ei nodi yn rhan FF.

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?
Byddai peidio codi ffi yn mynd yn erbyn yr hyn sydd wedi ei nodi yn y ddogfen Ffioedd a Thaliadau.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson a'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?
Byddai'r Cyngor yn parhau i ddarparu cludiant o fewn y polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn.

D – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?
Amlinellir yr effaith ar y gyllideb yn rhan FF.

Dd – Asesu'r effeithiau posibl (os yn berthnasol)		
1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Ddim yn berthnasol.
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir a fydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol? Os felly, sut:-	Yn y tymor byr, rhagwelir y byddai'r penderfyniad yma'n lleihau'r costau ychwanegol ar yr Awdurdod. Amlinellir hynny yn rhan FF.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, rhowch wybod gyda pwy.	Ddim yn berthnasol.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae'i rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rheini y byddai'r penderfyniad yn cael effaith uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut.	Ddim yn berthnasol.
5	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010	Gyda'r agenda cydraddoldeb byddai'r disgyblion sydd gydag anghenion arbennig yn parhau i gael cludiant tebyg drwy dacsï os ydynt yn gymwys. Amlinellir hynny yn rhan FF. Nid yw'r penderfyniad yn effeithio ar yr iaith Gymraeg.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar y rhai sy'n profi anfantais	

	economaidd-gymdeithasol.	
7	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif-weithredwr / Uwch Dim Rheoli (UDRh) (gorfodol)	Ymgorfforwyd yn yr adroddiad
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Ymgorfforwyd yn yr adroddiad
3	Swyddog Cyfreithiol / Mnitro (gorfodol)	Ymgorfforwyd yn yr adroddiad
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	
9	Aelodau Lleol	

F - Atodiadau:

FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):
<p>Mae Adran 40 o Ddeddf Gwahaniaethu (DDA) 1995 yn rhoi'r hawl i'r Ysgrifennydd Gwladol wneud rheoliadau i sicrhau bod Cerbydau Gwasanaeth Cyhoeddus yn hygyrch i bobl anabl. Defnyddiodd y Llywodraeth Genedlaethol y pwerau hyn i sefydlu 'Public Service Vehicle Accessibility Regulations 2000 (PSVAR)'.</p> <p>O'r 1af o Ionawr 2020 ymlaen mae PSVAR wedi bod yn berthnasol i gerbydau coets gyda mwy na 22 sedd a mi oedd angen i'r cerbyd fod yn hygyrch i bobl anabl. Wedi dweud hynny, mi oedd yr Adran Drafnidiaeth (Department for Transport) yn cynnig tystysgrif eithrio a oedd yn cynnig eithriad o'r rheoliadau hyn tan 1af o Ionawr 2022 (dyma sydd gan yr Awdurdod ar hyn o bryd)</p>

Mae'r rheoliadau yma wedi bod yn y parth cyhoeddus ers nifer o flynyddoedd er mwyn caniatáu i weithredwyr uwchraddio eu bysiau i gydymffurfio, ond y gred ledled Cymru a Lloegr ac ymysg Awdurdodau Lleol oedd na fyddai'r rheoliadau yma yn berthnasol i gytundebau bysiau ysgol caeedig.

Yn ystod Haf 2019 cadarnhaodd yr Adran Drafnidiaeth y byddai'r rheoliadau yma yn berthnasol i unrhyw wasanaeth lle mae taliad yn cael ei wneud i deithio, unai os yw'r taliad yn cael ei wneud yn uniongyrchol i'r gyrrwr neu drwy'r Awdurdod Lleol gan fod y gwasanaeth yn dod 'yn berthnasol' ac mae anghenion y rheoliadau yn dod yn gymwys.

Mae'r anghenion i gerbydau coets yn cynnwys darparu lle ar gyfer cadair olwyn ynghyd â chymorth i ddod ymlaen (boarding aid), seddi blaenoriaeth, canllawiau, botymau cloch, stepiau yn dod allan ac offer i arddangos pen y daith. Er ei bod hi'n bosib gosod yr offer ar gerbydau coets nad ydynt yn rhai hygyrch, mae'n debyg y byddai gwneud hynny'n arbennig o gymhleth yn dechnegol ac yn eithriadol o ddrud. Mae'r mwyafrif o gytundebau presennol yr Awdurdod gyda chwmnïau cerbydau coets lleol ac nid yw eu cerbydau'n cwrdd â'r fanyleb newydd.

Fel sydd wedi ei grybwyll uchod, mae gan yr Awdurdod dystysgrif eithriad ar gyfer ein bysiau ysgol sydd yn gwerthu dros 20% o'r seddi sydd ar gael tan ddiwedd mis Gorffennaf a thystysgrif eithriad tan ddiwedd 2021 ar gyfer y gweddill. Hyd yn hyn, nid yw'n ymddangos y bydd yr Adran Drafnidiaeth yn cynnig estyniad arall wedi'r dyddiad hynny, petai estyniad arall yn cael ei gynnig yna mi fyddai'n galluogi Awdurdodau Lleol fel Môn i barhau i werthu seddi i ddisgyblion sydd ddim yn teilyngu y ddarpariaeth statudol – er enghraifft disgyblion sy'n byw llai na 3 milltir o'r ysgol ddalgyloch a blynyddoedd 12 a 13.

Ar gyfartaledd mae'r incwm sydd yn cael ei gasglu am werthu tocynnau bws tua £66,000 y flwyddyn (mae'r ffigyrau yma wedi cael eu hamcangyfrif drwy edrych ar flynyddoedd 2014/15 hyd at 2019/20, ni chafodd 2020/21 eu hystyried gan nad oedd yr incwm yn adlewyrchiad teg o flwyddyn arferol). Rydym wedi holi ambell weithredwr sydd yn gweithredu bysiau ysgol Môn yn draddodiadol. Roedd y gweithredwyr hynny'n amcangyfrif cost rhwng £5,000 a £7,000 yn flynyddol fesul cytundeb. Byddai'n rhaid i'r gweithredwyr basio'r gost hon ymlaen i'r Awdurdod am bob cytundeb y byddent yn ei brisio i gwrdd a'r rheoliadau yma. Wrth ddefnyddio'r ffigyrau hynny rydym yn amcan y byddai tendro'r 54 cytundeb cyfredol ym Môn yn creu costau ychwanegol o rhwng £270,000 a £378,000 yn flynyddol.

Byddai peidio â chodi ffi o fis Medi yn golygu ein bod yn gallu ymestyn y trefniadau presennol gyda'r gweithredwyr bws tan Hydref 2022 pan bydd y cytundebau presennol yn dod i ben. Gan na fyddai taliad yn newid dwylo ni fyddai'r rheoliadau yn berthnasol.

Byddai gofyn i weithredwyr ddarparu cerbydau o'r fath yn rhoi y dewis i ddisgyblion sydd ag anableddau i deithio ar fws ond mewn sefyllfa oedd tebyg mae'r Awdurdod yma ac

Awdurdodau eraill ledled Cymru yn darparu trafniadaeth tebyg drwy dacsio beth bynnag ac hynny o ddrws cartref y disgyblion i iard y sefydliad addysgol. Petai disgybl ag anableddau neu theulu disgybl ag anableddau yn dymuno i'r plentyn deithio ar fws i'r sefydliad addysg ni fyddai hynny'n bosibl o ddrws y cartref, gan amlaf mi fyddai hynny'n golygu taith at y safle bws agosaf. Gan ystyried tirwedd Môn ac ardaloedd gwledig yr Ynys nid yw plentyn wastad yn disgwyl mewn safle bws pwrpasol, weithiau mae'n rhaid iddynt ddisgwyl ar fin y ffordd, hynny yw mewn safle di-goncridd ac felly er byddai cerbyd o'r fath yn cael ei ddarparu nid yw'r isadeiledd ar gael mewn sawl lleoliad i gefnogi'r ddarpariaeth. Gallai hynny yn ei dro arwain at gost ychwanegol.

Mae'n bosibl y bydd peidio â chodi ffi yn golygu y bydd rhagor o ddisgyblion yn dymuno defnyddio'r ddarpariaeth. Mae crynodeb isod o nifer y seddi ar fysiau a nifer y disgyblion sy'n mynychu ysgolion Uwchradd Môn.

Ysgol Syr Thomas Jones ac Ysgol Uwchradd Bodedern – mae'n ymddangos bod mwy o seddi na disgyblion yn Ysgol Syr Thomas Jones ac Ysgol Uwchradd Bodedern. Os bydd cynnydd yn y galw gobeithir y byddai seddi ar gael.

Ysgol Gyfun Llangefni ac Ysgol David Hughes – mae tua 200 mwy o ddisgyblion yn yr ysgolion hynny na'r capasiti sydd ar gael ar fysiau ar hyn o bryd. Gallwn dybio bod nifer o ddisgyblion un ai yn byw o fewn pellter cerdded i'r ysgol, yn gyrru eu hunain (disgyblion blynyddoedd 12 a 13) neu gyda modd arall o gyrraedd yr ysgolion hynny.

Ysgol Uwchradd Caergybi – Bydd angen edrych yn fwy manwl ar sefyllfa Caergybi o ran niferoedd disgyblion ar fysiau. Pryder gan fod dros 700 yn fwy o ddisgyblion yn mynychu'r ysgol hon na'r nifer o seddi sydd ar gael ar fysiau. Wedi dweud hynny, gallwn dybio bod nifer fawr o'r disgyblion yma'n byw o fewn pellter cerdded i'r ysgol honno, felly bydd angen cadw golwg ar y sefyllfa yma ac efallai bydd angen darparu seddi ychwanegol petai angen.

Yn ogystal â hyn, rydym yn ceisio tynhau'r sefyllfa drwy sicrhau bod pob disgybl sy'n teilyngu defnyddio'r ddarpariaeth yn cael tocyn bws ac y bydd angen dangos y tocyn er mwyn teithio. I'r perwyl yma, mae'r Awdurdod yn ymchwilio opsiynau, costau ac amserlen buddsoddi mewn system docynnau y byddai'n cynorthwyo'r Awdurdod i adnabod yr union ddisgyblion sydd yn defnyddio'r ddarpariaeth o safbwynt iechyd a diogelwch. Byddai hyn yn cryfhau trefniadau mewnol yr Awdurdod petai damwain neu ddigwyddiad, neu achos Covid. Yn yr amgylchiadau sydd ohoni ar hyn o bryd gyda'r feirws ar led, byddai system debyg yn cynorthwyo gyda trefniadau olrhain cysylltiadau'r Awdurdod. Rydym yn rhagweld costau ychwanegol o tua £50,000 am y flwyddyn gyntaf (cynnwys costau cychwynnol o ymgynghori ac offer) ac yna £25,000 y flwyddyn am weddill y gytundeb, yn seiliedig ar gytundeb cychwynnol o dair blynedd.

Felly i gloi, dyma grynhoi:

- byddai peidio â chodi ffi yn golygu ein bod yn gallu ymestyn y trefniadau presennol gyda'r gweithredwyr bws tan Hydref 2022. Nid yn unig bydd hynny'n rhoi sicrwydd i weithredwyr coets lleol mewn cyfnod eithriadol o ansicr, ond erbyn yr adeg honno

efallai y bydd effeithiau'r pandemig yn dechrau lleihau ar y gweithredwyr a phetai'r Awdurdod yn dymuno ail ddechrau codi ffi, yna efallai y bydd y prisiau bydd gweithredwyr yn eu cyflwyno yn llawer mwy cystadleuol. Mae'n rhaid cofio mae'r pandemig wedi cael effaith andwyol ar y diwydiant yma, lle mae sefyllfa sawl gweithredwr yn fregus beth bynnag, byddai gofyn i weithredwyr ddarparu cerbydau tebyg ond yn ychwanegu efallai at eu baich ariannol mewn cyfnod lle mae rhan sylweddol o farchnad rhai gweithredwyr lleol wedi diflannu'n llwyr er enghraifft cludo trigolion lleol ar dripriau o fewn y Ddeyrnas Unedig neu dramor.

- fel sydd wedi ei grybwyll yn gynharach gan nad oes estyniad arall ar ôl 31 Ragfyr 2021 ar y gweill ar hyn o bryd, yr argymhelliad yw nad yw'r Awdurdod yn codi ffi teithio ar ddisgyblion anstatudol a myfyrwyr addysg bellach Môn o fis Medi 2021 hyd at ddiwedd y flwyddyn academiaidd 2021/22.
- byddai'r golled incwm oddeutu £66,000 ac rydym yn argymhell fod y golled incwm yn cael ei ariannu o gostau canolog gan mae rheoliadau Llywodraeth Cenedlaethol ydi'r newidiadau a ddim penderfyniad gan y Gwasanaeth Dysgu. Yn gynnar yn 2022 byddwn yn edrych ar y sefyllfa ar gyfer Hydref 2022 er mwyn pwysu a mesur a fydd gwerth gofyn fod y tendrau newydd bryd hynny'n gofyn am fysiau sydd yn cwrdd â'r rheoliadau ai peidio ac drwy wneud byddai modd dechrau codi ffi unwaith eto.
- er mwyn sicrhau bod pob disgybl sy'n teilyngu defnyddio'r ddarpariaeth yn cael tocyn bws ac y bydd angen dangos y tocyn er mwyn teithio. I'r perwyl yma, mae'r Awdurdod yn ymchwilio opsiynau, costau ac amserlen buddsoddi mewn system docynnau y byddai'n cynorthwyo'r Awdurdod i adnabod yr union ddisgyblion sydd yn defnyddio'r ddarpariaeth am rhesymau iechyd a diogelwch. Rydym yn rhagweld costau ychwanegol o tua £50,000 am y flwyddyn gyntaf (cynnwys costau cychwynnol o ymgynghori ac offer) ac yna £25,000 y flwyddyn am weddill y gytundeb, yn seiliedig ar gytundeb cychwynnol o dair blynedd. Nid oes cyllideb ar gael ar gyfer y costau yma, felly rydym yn gwneud cais ac yn argymhell bod y costau yma yn dod o gostau canolog y Cyngor, neu cronfa 'digital transformation'. Os bydd cyllid ar gael, bydd y Timau Addysg a Chludiant yn cydweithio â'r bwriad o weithredu sustem yn ystod blwyddyn addysg 2021/22.